

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 4.LNVBOS

Inventaris van het archief van Staatsbosbeheer: eerste Nederlandse bosstatistiek, (1929) 1938-1948 (1987)

Versie: 10-05-2021

F.J. Stuurman

Nationaal Archief, Den Haag 2000

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Inhoud.....	9
Selectie en vernietiging.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Staatsbosbeheer: Eerste Nederlandse Bosstatistiek

Periodisering:

archiefvorming: 1938-1948

oudste stuk - jongste stuk: 1929-1987

Archiefbloknummer:

LNVBOS

Omvang:

10 inventarisnummer(s) 0,30 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Kaarten; normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Staatsbosbeheer, , 1899-1988

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief bevat boskaarten, kaarten van bezitstoestanden en kaarten waarop het bodemgebruik is aangegeven. Hierbij zijn legenda's, tabellen en literatuur aangaande de eerste bosstatistiek, opgesteld in de periode 1938-1948 aanwezig.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Staatsbosbeheer: Eerste Nederlandse Bosstatistiek, nummer toegang 4.LNVBOS, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Bosstatistiek, 4.LNVBOS, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

Door Staatsbosbeheer werd in 1938-1942 het totale bosareaal in Nederland gedetailleerd in kaart gebracht. In 1938 kreeg Staatsbosbeheer opdracht om een inventarisatie te maken van de omvang en kwaliteit van het bos in Nederland. Hiervoor werd een indeling gemaakt naar boomsoort en ouderdom:

- Naaldhout ouder en jonger dan 25 jaar;
- Loofhout (eiken, beuken, iep) ouder en jonger dan 40 jaar;
- Populieren ouder en jonger dan 40 jaar

De resultaten van de tellingen in het veld zijn later ingetekend op de zogenaamde topografische militaire kaart op schaal 1:25.000. Op deze gedetailleerde kaart, (1 cm op de kaart betekent komt overeen met 250 m in het terrein), is het bosareaal zeer nauwkeurig afgebeeld. Tevens zijn de verliezen aan het bosareaal in 1942-1945 door houtkap tijdens de Duitse bezetting en de hongerwinter in kaart gebracht.

Data belangrijk voor de eerste bosstatistiek

1926	Dr. Van Vloten wijst in het Tijdschrift van de Nederlandsche Heidemaatschappij op, de wenselijkheid van een Nederlandse bosstatistiek.
1926	Wereldboscongres te Rome t.a.v. wereldbosstatistiek.
1927 december 15	Commissie voor (de) Boschstatistiek ingesteld door minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw.
1928 oktober	Uitvoerig rapport van de commissie.
1929 januari	Verslag in Tijdschrift van de Nederlandsche Heidemaatschappij: * doen door kadastrale dienst * proefopname in 4 gemeenten: werd er één, nl. Wageningen. Totale kosten bosstatistiek geschat op f 600.000 (1932) * te duur, vereenvoudiging opnametechniek, nu in 4 gemeenten (Harderwijk, Ghenen, Bakel en Veldhoven) geprobeerd: schatting totale kosten nu f 46.000 (26 juni 1934).
1937	Tot gebruik van luchtfoto's besloten, Topografische dienst zegt medewerking toe.
1937	Commissie voor de boschstatistiek van taak ontheven. Nieuwe commissie voor de boschstatistiek. Taak: begeleiding van de uitvoering.
1939 april	Het wordt de taak van de directeur Staatsbosbeheer bijstand te verlenen. Aan de taak wordt toegevoegd akkers weilanden en dergelijke ook te inventariseren en bebouwde kommen op te nemen, uit te voeren door assistenten van de Rijkslandbouwconsulenten, en oppervlakte meetwerk te laten doen bij het Staatsbosbeheer door daar voor aan te trekken personeel.

Data belangrijk voor de eerste bosstatistiek

1938	Start samenstelling eerste Nederlandse Bosstatistiek.
1942	Bosstatistiek gereed.
1945 juni	Aanvang herziening (er was toen echter al aan gewerkt, zoals blijkt uit de datering van herziene kaartbladen).
1946	Gedrukte publicatie: 'De Nederlandsche boschstatistiek'.
1948 voorjaar	Herziening gereed.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER**DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF**

Het archief is krachtens bepalingen van de Archiefwet overgebracht.

Het materiaal is steeds in beheer gebleven van Staatsbosbeheer. Door het expertisecentrum van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, voorheen IKC Natuurbeheer, zijn de kaarten en tabellen van de eerste Nederlandse bosstatistiek uit 1938-1948 overgedragen.

Inhoud en structuur van het archief

INHOUD

De Eerste Bosstatistiek dient te worden gezien in het perspectief van vier bosstatistieken die tot nu toe zijn uitgevoerd. Niet alleen de Vierde en tot nu toe laatste statistiek is nog van belang. De andere zijn dat zeker ook, alleen al vanuit geschiedkundig oogpunt. De Eerste bosstatistiek werd het minst veelvuldig gebruikt, zeker het meer gedetailleerde materiaal. Dat zat hem o.a. in de gebrekkige toegankelijkheid: Handgekleurde kaarten opgeborgen in mappen in de kelder. Het is bijzonder materiaal, alleen al door het feit dat ze hand zijn ingeklemd op grijsdrukken van de topografische kaart. Deze vorm maakt ze tegelijkertijd zeer kwetsbaar. Als het materiaal toegankelijker zou zijn, zou er meer mee kunnen worden gedaan. Vandaar dat het materiaal op CD-rom gezet is.

Voor de originele kaarten van de 'Eerste Nederlandsche Boschstatistiek' werd een eenvoudige indeling naar hoofdboomsoort en ouderdom gebruikt. De oorspronkelijke legenda kent in totaal 19 legendaeenheden voor bos en natuurterreinen. Hiervan hebben twaalf eenheden betrekking op hoofdboomsoort en de overige zeven op hakhout, veen, heide, duin en zandverstuivingen, grienden, rietlanden en boomgaarden. Voor de wegbeplanting op de kaart is een solide lijn voor tweezijdige wegbeplanting en een onderbroken lijn voor een enkelzijdige wegbeplanting toegepast. Voor zowel bos en wegbeplanting is onderscheid gemaakt in twee leeftijdscategorieën per boomsoortgroep. De onderscheiden boomsoorten zijn: naaldhout, eik, populier, beuk, iep en overig loofhout. De resultaten van de inventarisatie zijn met de hand in kleur ingetekend op een grijsdruk van topografische kaarten schaal 1:25.000. Met planimeters maar ook met behulp van doorzichtige ruitjes vellen zijn de oppervlakten van verschillende eenheden bepaald en gerapporteerd.¹

SELECTIE EN Vernietiging

Het archiefmateriaal betreft de kaarten en tabellen van de eerste bosstatistiek 1938-1948, die onder handeling nr. 177 staat beschreven in het Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO) Bomen met beleid, betrekking hebbend op het beleidsterrein Bosbouwbeleid. Handeling nr. 177: Het vervaardigen van kaarten ten behoeve van de opstelling van de eerste Nederlandse Bosstatistiek, periode: 1938-1948. De neerslag van deze handeling, verricht door het Staatsbosbeheer, is voor blijvende bewaring gewaardeerd.

¹ Zie: Eerste Bosstatistiek digitaal. Opbouw van een historisch basisbestand. Jan Clement & Lammert Kooistra. Alterra-rapport 744 ISSN 1566-7197. Wageningen 2003.

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

De kaarten zijn gedigitaliseerd en op CD-rom gezet door Stichting Bosdata, Wageningen.
Exemplaren van de CD-rom "Bos van toen".

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

- 1** *De Nederlandsche boschstatistiek*, samengesteld door de Dienst van het Staatsbosbeheer. Rijksuitgeverij 's-Gravenhage, gedrukt.
1946 1 katern
- 2-5** Kaarten vervaardigd voor de eerste Nederlandse bosstatistiek.
1939-1948 c. 2100 bladen in 3 dozen
Ingetekend op basis van de topografische militaire kaarten (TMK), genummerd 1-776 en 37A-50H, schaal 1:25.000, grijsdruk, uitgave van het Topografische Bureau / Topografische dienst. De bladen zijn genummerd 1-776 en 37A-50H (nieuwe nummering), maar niet alle bladen zijn gebruikt.
- 2** Legenda bij de kaarten voor de bosbouwstatistiek, c. 1945, 1 stuk
- 3** Boskaarten, handgekleurd, 1939-1942, c. 700 bladen
- 4** Bezitstoestandkaarten, handgekleurd, 1939-1942, c. 700 bladen
- 5** Boskaarten, correctie van de toestand in 1939-1942 nodig als gevolg van oorlogsvellingen, 1944-1948, c. 700 bladen
- 6** Kaarten waarop met potlood ingetekend het bodemgebruik voor heel Nederland.
1939 c. 700 bladen in 1 doos
Ingetekend op basis van de topografische kaarten schaal 1:25.000 (chromo topografische kaart van Nederland, uitgave van het Topografische Bureau / de Topografische Dienst). De bladen zijn genummerd 1-776 en 37A-50H (nieuwe nummering), maar niet alle bladen zijn gebruikt. Vervaardigd als gevolg van de aanvullende opdracht die annex aan de eerste bosstatistiek is verstrekt en die inhield dat alle bodemgebruik moest worden vastgelegd. Met behulp van deze kaarten zou dus de hier onder bij 9 genoemde tabel zijn vervaardigd.
- 7-9** Tabellen behorend tot de kaarten van de eerste bosstatistiek.
1942-1945 3 dozen
- 7-8** Tabellen per gemeente, getiteld: Boschstatistiek houtopstanden en woeste gronden, 1941-1944
Cijfers van de eerste opname 1939/42, soms met aangebrachte correcties m.b.t. de telling 1945.
- 7** Gemeenten in de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Utrecht en Noord-Holland.
- 8** Gemeenten in de provincies Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.
- 9** Tabellen per provincie (per gemeente een regel), met indeling van bossen, woeste gronden en het overige grondgebruik, 1945
In tweevoud: een lijst uit 1942 met daarin aangebracht correcties die de situatie 1945 weergeven (provincie Zeeland ontbreekt) en een lijst uit 1945 zonder correcties, waarin verwerkt correcties woeste gronden. Bevat gegevens over:
- Bos in hectaren: naaldhout ouder dan 25 jaar en jonger dan 25 jaar, eik, beuk, populier, iep, ander loofhout ouder dan 40 jaar en jonger dan 40 jaar, hakhout en griend;
 - Woeste grond in hectaren: heide, zandverstuiving, duin, veen, moeras, meren, plassen, kwelder en schor;
 - Weg- en grensbeplanting enkele rijen in kilometers: naaldhout ouder dan 25 jaar en jonger dan 25 jaar, eik, beuk, populier, iep, ander loofhout ouder dan 40 jaar en jonger dan 40 jaar;
 - Overig grondgebruik in hectaren: bouwland, grasland, boomgaard, bos, heide, duinen zandverstuiving, veen moeras rietland, meren plassen, kwelders schorren slikken, wegen dijken bermen, spoorwegen, kanalen rivieren beken, erven kommen.

10

Literatuur betreffende de bosbouwstatistiek, met uitzondering van het hoofdrapport, gedrukt.

1929-1950, 1987

1 doos

Bevat de volgende publikaties:

- Rapport van de Commissie voor de Boschstatistiek, 1929
- Notulen van de Commissie voor de Boschstatistiek, 1927-1939, fotokopieën
- De boschstatistiek van Nederland, door J. Vlieger, 1938
- Een boschstatistiek voor Nederland, door prof. A. te Wechel, 1938, fotokopie
- Verliezen aan onze houtopstanden hoofdzakelijk toegebracht gedurende de oorlogsjaren, door Staatsbosbeheer afd. Bosstatistiek, 1950
- Bosstatistieken in Nederland. Een schets van de gescheidenis van de bosstatistiek, toegespitst op de totstandkoming en de resultaten van de Vierde Nederlandse Bosstatistiek, door F.J. Stuurman, maart 1987
- Vier Nederlandse Bosstatistieken en de geschiedenis van de Afdeling Bosstatistiek van het Staatsbosbeheer, door A. Moens-Langereis en G. den Hartog, december 1987